

dit slechts zeer bescheiden hoeveelheden. Men komt in de verslagen over het illegale werk in '40 vaker de man tegen die vergeefs naar wapens zoekt dan de man die ze weet te vinden. 'Ook op dit gebied waren', aldus een lid van een der eerste spionagegroepen,

'de geruchten ontelbaar. In de grachten om de vesting Utrecht had je de kisten wapens en munitie zo maar voor het opvissen – in sloten, vijvers, de duinen, op de heide zus of op de heide zo, kortom volgens zeggen was Nederland één groot wapen- en munitiedepot.

Leder spoor dat ik volgde, loste zich in het niets op.'¹

Waar moesten die wapens, als men ze vond, toe dienen?

De op militaire leest geschoeide geheime organisaties die, afgezien van de 'Geuzen', in '40 tot stand kwamen, vielen in twee groepen uiteen. Er waren er die zich ten doel stelden, 'rust en orde' in Nederland te handhaven van het moment af waarop de Duitsers het land zouden verlaten; andere organisaties meenden dat men in de laatste fase ook aan de gewapende strijd tegen de Duitsers moest deelnemen. In de praktijk was dat onderscheid niet scherp. Organisaties konden van de eerste doelstelling evolueren naar de tweede; ook kwam het in die tijd veelvuldig voor dat binnen eenzelfde organisatie op de verschillende niveaus op verschillende doeleinden toegevoerd werd. Het totale beeld is dus nogal verwarrend. Het enige wat deze paramilitaire organisaties gemeen hadden, waren gebrek aan ervaring, mateeloos enthousiasme, een te optimistische kijk op de oorlog en veelal ook een zwelgen in hoge cijfers – cijfers over de aantallen leden. Reële cijfers zijn nauwelijks bekend, alle latere schattingen lopen ver uiteen en de cijfers die in '40 van mond tot mond doorgegeven werden, waren vaak niet meer dan een wensvoorstelling. Zo hoorde een van de leidende figuren van het Legioen Oud-Frontstrijders, toen hij eens in Rotterdam op bezoek was, 'van een organisatie die zeshonderdduizend leden had. Dat vond ik wat veel en daar ben ik niet naar toe gegaan. Dat waren de Oranje Leeuwen of iets dergelijks'² – vermoedelijk werd daarmee 'de Leeuwengarde' bedoeld.

De namen die wij vermeldden: 'Legioen Oud-Frontstrijders' en 'Leeuwengarde' (er komen er straks nog meer) suggereren hechtheid van organisatie. In werkelijkheid bestonden die paramilitaire groepen eerder uit kleine kernen van activisten die met activisten in andere plaatsen in een meestal zeer los contact stonden; elke plaatselijke kern beloofde aan de centrale leiding dat men zijn uiterste best zou doen om het aantal 'leden' uit te breiden. Verifica-

¹ Sj. Nauta: 'Herinneringen' (maart 1947), p. 2 (Doc II-337, a-5). ² Getuige J. A. van Heerde, *Enq.*, dl. VII c, p. 439.